

de 'riera' a què ha arribat en català; notem que en els pobles riberencs al riu Matarranya li diuen *La Riera*. També podríem admetre que el substantiu suplert fou l'ar. *hāsīya* «ribera de riu» (*PALc.* 380b36, id. en el Marroc: Lerchundi).

L'adjectiu en qüestió és conegut: *maṣrānī*, *-nīya*, accentuat a la *i* en àrab clàssic però *-ānīya* segons la regla de l'àrab vulgar. Derivat de l'ar. *maṣrān* 'arquebisbe' (*RMa.* 50); (Boqtor, Dozy, *Suppl.* II, 600). Com ja apunto en el vol. I, sembla ser un manlleu de l'irani: avèstic *maθrān-* 'profeta' (dos cops en els *Yasna*, 32.13, cf. Reichelt §§ 685, 411) (derivat de *maθrō* 'paraula sagrada' = scr. *mantraḥ*, 'dita, paraula' (ieus. MEN-). I d'aquí ve també el mall. *Almadrà* possessió d'Alaró (vol. I, 35).

Pot ser un nom que li vagin donar els mossàrabs tortosins i de la Ribera de l'Ebre, per tal com en aquest riu s'acabava la jurisdicció del bisbe de Tortosa, i començava la de l'arquebisbe de Saragossa. Segons les *Rationes decimarum* de 1280, ja llavors Maella, Massalió, Fondespatla, Mont-roig, Pena-roja, Ràfels, Fòrnols, Bellmunt, La Sorollera, La Canyada, La Codonyera i Valljunquera, situats tots a l'esq. del Matarranya, pertanyien a la diòcesi de Saragossa, i àdhuc hi pertanyien alguns pobles de deçà del riu, però construïts a les seves riberes, com Nonasp, Favara, Vall-de-roures i Beseit; però Cretes, Arenys, Calaceit, Arnes i Lledó pertanyien ja a Tortosa. El curs del Matarranya, doncs, servia quasi exactament de frontera entre les dues diòcesis.²

Sembla haver-hi un HOMÒNIM, si és de data antiga la dada que n'he trobat: *Materranya*, gran bassal a les Goles de l'Ebre, entre l'illa de Buda i el «Calaix Gran» que desemboca a mar, segons l'opuscle «Ports et Mouillages sur la côte Est de l'Espagne» (publ. a París, 1892), ho confirma, amb pron. *matarānya*, M.T. Montanya Martí, a la fi del vol. II del llibre *Noms Sp. Sitgetans-Rapitencs*; i la pinta com una petita península en el seu plànol de l'illa de Buda.

És clar que és un lloc ben llunyà, inconnex del riu i de la comarca. Però podem imaginar que els moriscos tortosins donessin el nom de *maṣrān* a l'Arquebisbe de Tarragona en els SS. XI-XII, i aplicarien l'adj. substantivat *maṣrānīya* a aquells indrets, límit extrem de la Conquesta catalana, quan encara Tortosa era dels sarraïns.

¹ I altres dades que hem recollit en el *DECat.* i l'*Onomasticon*, sobre els mots, *argall*, *-allet*, *aumec* / *Aumaec* 'codina', *foia*, *glera*, *pena* ('penya'), *Bugarreig*, *ribàs*, *Niverola*, *Saladar*, *Vallcornà*. — ² Era també límit antic, que no deixaria de condicionar el límit de les llengües catalana i castellana: el límit del *Conventus Caesar-Augustanus* c Kiepert creu que passaria pel curs del Guadalope, però Tallgren (*Bul.D.R.* IV, 20) el posaria més cap a l'E., cap al *Matarranya*.

Mata-solana, *Matatoro*, V. *Mata Maté*, *Matemàti*, V. *Mat- Materna*, V- *Paterna Matet*, V. *Mata Mató*, *Matola*, *Maton*, *Matona*, V. *Mat- Matoses*, V. *Mata Matraca*, *Matravell*, *Matró*, *Matroix*, V. *Mat- Matrona*, V. *Madres*

MATX-, miscel·lània de noms de versemblant origen mossàrab (o aràbic)

MATXERRI

1) Mas i extens paratge de les Garrigues terme de Castellans, que formava antigament una «quadra» amb terme propi, uns 20 k.SE. de Lleida (*GGC* 326; 15 Mas de *Matcherri* (*IGC*). *Matxerri* (*Miscel·l. Folklorica* Aràbia, p. 149).

Pron.: *mačĕrĭ*, oït i visitat 1936, durant l'enq. de Castellans, (XI, 186-193).

MENCIONS ANT. 1359. «*Matxarra*, qui es de la muller d'En A. Cortit, quondam, ciutadà de Leyda: 6 focs» (*CoDoACA* XII, 19). Aquesta forma i un *Maxarre* que hom assenyala en un doc. de 1201 podran ser degudes a contaminació de l'ar. *mağšar* 'lloc on es fa la parada' (*RMa.* 269), però l'etim. real és *MACERIES* com ho proven la *č* i la *č* mossàrab, de la forma viva tant del (1) com del (2).

2) *Los Matxerris*, pda. bastant extensa, te. de Poboleda, o sigui sota el Montsant (uns 30 k. lluny de (1) i amb grans muntanyes entremig).

3) *Loz mačĕrĭs*, oït en l'enq. de Poboleda (XII, 50a.). De la visita a (1) recordo que s'hi veien allí a la vora moltes parets velles en ruïna, i algunes penyes.

ETIM. Crec, doncs, que deuen venir del ll. *MACĒRĪES* 'parets de tàpia', 'murs rocosos', mot conservat en diversos parlars romànics (*REW*, 5204), i en molts NLL occitans i francesos (*Mezières* a les *Ardennes*), i molts *Mezeres*, *La Mezière*, *Mezerolles*, escampats per tot França, fins a l'Aude, cf. Longnon *NLL de la Fr.* 320; i, per conducte d'un manlleu basc, passà al gascò *maguèro* (Rohlf *Le Gc.* 70, *VRom.* II, 628). En fi, Simonet en trobà descendents mossàrabs, en el seu *Glos. Mozàrabe*.

El tractament de C^c com *č* és el normal en mossàrab; l'ús amb article *Los* a Poboleda és nova prova d'un mot que hom recorda encara ús apel·latiu; i es veu que la grafia de 1359 vol representar *-rre*, si bé deguda a un copista oriental que abusava de la *a*: res més, gens anòmal, fora de la duplicació de la *rr*, que es produeix sovint en la terminació *-ri*, *-re* (*E.T.C.* I, 139); cf., p. ex. *Cabana-madirri* a la vall d'Assua (<*MATERIES* 'de fusta')

D'altra banda el mot es repeteix encara, sense aquesta duplicació, en el Migjorn valencià:

3) Penyes de *Matxelis* (*mačĕlĭs*), en les encinglerades parets de la vall de Confrides (XXXV,